

Til pårørende ved dødsfald

Det er svært at miste et menneske, som man har været knyttet til. Det kan også være svært at overskue de praktiske ting, der skal ordnes i forbindelse med dødsfaldet. Denne vejledning er en hjælp til dig, der står tilbage efter et dødsfald.

Vejledningen forsøger at give svar på mange af de praktiske spørgsmål, der dukker op i forlængelse af et dødsfald. Du er også altid velkommen til at spørge plejepersonalet på hospitalet, hvis du er i tvivl om noget.

LIGE EFTER DØDSFALDET

I de første timer efter dødsfaldet kan du tage afsked med afdøde på det afsnit, hvor dødsfaldet fandt sted.

For de nærmeste pårørende kan der arrangeres en samtale med en læge. Her kan du få svar på spørgsmål om afdødes sygdom og dødsårsagen. Som nærmeste pårørende har du ret til denne information, medmindre det antages at stride imod afdødes ønske. I nogle tilfælde er det muligt for de nærmeste pårørende at få udleveret en kopi af afdødes journal.

Fra hospitalsafsnittet køres afdøde til en såkaldt intervalstue og derfra videre til kapellet, hvor afdøde lægges i kisten.

Du bestemmer, hvilket tøj afdøde skal have på, og hvilke personlige ting afdøde eventuelt skal have med i kisten, fx smykker. Måske har børn eller børnebørn en tegning, de gerne vil give med.

Ønsker du at se afdøde igen, har du mulighed for det inden for kapellets åbningstid. Kontakt da kapellets personale for at aftale et tidspunkt. Se kontaktoplysninger på sidste side.

Der er mulighed for at afholde en højtidelighed, en såkaldt udsyngning, i Kapelsalen, inden kisten køres til kirken eller til det kapel, hvor begravelsen eller

bisættelsen skal finde sted. Dette aftales med kapellets personale.

I nogle tilfælde kan selve begraveshøjtideligheden også finde sted i hospitalets kapel.

EJENDELE PÅ HOSPITALET

Personlige ejendele såsom afdødes tøj, briller og toiletsager mv. udleverer vi til de nærmeste pårørende. Værdigenstande såsom smykker, nøgler og kontanter udleveres kun til afdødes ægtefælle eller registrerede partner – ikke til en samlever.

Hvis personalet ikke udleverer personlige ejendele til de nærmeste pårørende, opbevares disse midlertidigt. Spørg personalet om, hvor du kan få værdigenstandene udleveret.

Hvis afdøde ikke har en ægtefælle, kan afdødes arvinger få udleveret værdierne mod forevisning af en skifteretsattest. Du kan finde mere information om skifteretten på www.domstol.dk.

Vær opmærksom på, at fælles bankkonti bliver midlertidigt lukket, når den ene ægtefælle dør. Når Skifteretten har opgjort boet, bliver kontoen automatisk åbnet igen.

OBDUKTION

I nogle tilfælde ønsker hospitalets læger, at afdøde bliver obduceret. Obduktion kan oftest, men ikke altid, endeligt klarlægge sygdomsforløb og dødsårsag. I disse tilfælde har de efterladte som regel et tilsvarende ønske.

Det er altid muligt at få en samtale med en læge om eventuel obduktion – hvad den indebærer, og hvor vigtigt den er i det konkrete tilfælde.

Der er regler for, hvornår obduktion må foretages:

- Hvis der ikke foreligger skriftligt samtykke fra afdøde, må obduktion kun foretages, hvis de

pårørende har givet samtykke til det, udtrykkeligt eller stiltiende.

- Obduktion må ikke foretages, hvis afdøde har udtalt sig imod det, eller hvis indgrebet strider imod afdødes livsopfattelse.
- Hvis afdøde er under 18 år, må obduktionen kun foretages, hvis den, der har forældremyndigheden, har givet udtrykkelig tilladelse.

Det betyder, at lægen skal anmode de nærmeste pårørende om tilladelse til at obducere afdøde – dog kan der forekomme situationer, hvor obduktion ikke kan nægtes.

Du behøver ikke at tage stilling til obduktion med det samme, men har ret til 6 timers betænkningstid. Hvis du ikke nedlægger forbud inden for de 6 timer, bliver det betragtet som et stiltiende samtykke.

Når afdøde er gjort i stand og lagt i kisten efter obduktionen, kan det ikke ses, at der er foretaget en obduktion.

RETSLÆGELIG UNDERSØGELSE

I nogle tilfælde kræver loven, at dødsfaldet indberettes til politiet. Politiet kan herefter lave et retslægeligt ligsyn, som kan medføre en retslægelig obduktion.

HORNHINDEDONATION

Hvert år rammes 600-700 danskere af svær synsnedsættelse, blindhed eller kraftige øjensmerter, hvor hornhindetransplantation er eneste behandlingsmulighed. Får de en ny hornhinde, kan de komme til at se igen og dermed få større livskvalitet.

Næsten alle afdøde kan være hornhindedonorer. Hvis afdøde ikke selv har taget stilling til donation, kan du som nærmeste pårørende tage stilling til donation af hornhinderne og dermed være med til at give synet tilbage til to andre mennesker.

Det er nødvendigt at udtage hele øjeæblet for at sikre en god og brugbar hornhinde. Udtagning foretages af specielt instrueret personale på fx hospitalets patologiske afdeling. Samtidig skal der udtages en blodprøve til testning for smitsom sygdom. Efter øjet er udtaget, fyldes øjenhulen med gazebind, og øjenlåget lukkes. Som pårørende kan du se afdøde både før og efter hornhindedonationen.

DØDSATTEST OG DØDSANMELDELSE

Det er almindeligt at henvende sig til en bedemand eller begravelsesforretning for at få hjælp til de praktiske ting i forbindelse med begravelsen eller bisættelsen. Bedemanden kan også tage sig af det nødvendige papirarbejde. Du kan dog også vælge selv at stå for nogle af de praktiske opgaver. Du kan finde kontaktoplysninger på bedemænd og begravelsesforretninger på internettet.

Dødsattest

En af hospitalets læger udfylder dødsattesten hurtigt muligt. Lægen bekræfter at have synet afdøde og fundet sikre dødstejn. Desuden noteres afdødes personlige data, dødssted og dødstidspunkt. Den udfyldte dødsattest afhentes af Kapeltjenesten på patientens stamafdeling.

Efterfølgende udleverer Kapeltjenesten dødsattesten til dig eller til en begravelsesforretning, hvis du har valgt at bruge en bedemand. Attesten skal vedlægges den dødsanmeldelse, der udfyldes hos bedemanden eller på kirkekontoret.

Dødsanmeldelse

Dødsfaldet skal anmeldes til kirkekontoret i den afdødes bopælssogn senest 2 dage efter dødsfaldet – også hvis afdøde ikke var medlem af Folkekirken. Er du i tvivl om afdødes bopælssogn, kan du forhøre dig på folkeregistret.

Ved anmeldelse af dødsfaldet skal der udfyldes en skriftlig dødsanmeldelse. Hvis du får en begravelsesforretning til at ordne de praktiske forhold, kan bedemanden hjælpe dig med at udfylde dødsanmeldelsen og anmelden dødsfaldet til kirkekontoret.

Det er de nærmeste pårørende, der skal underskrive anmeldelsen. Ved anmeldelsen skriver man også under på, at den valgte højtidelighed, begravelse eller ligbrænding, ikke strider imod afdødes ønsker eller overbevisning.

Ved dødsanmeldelsen skal du bruge afdødes CPR-nummer.

BEGRAVELSE ELLER BISÆTTELSE

Afdøde skal normalt begraves eller bisættes senest 8 dage efter dødsfaldet. Ved en begravelse sættes kisten i jorden på en kirkegård. Ved en bisættelse brændes afdøde i kisten på et krematorium, og asken lægges i en urne.

Før begravelsen eller bisættelsen finder der som regel en højtidelighed sted, enten i en kirke eller i et kapel. De pårørendes ønsker i forbindelse med højtideligheden vil så vidt muligt blive efterkommet.

Hvis afdøde var medlem af Folkekirken, medvirker en præst ved højtideligheden. Hvis afdøde ikke var medlem af Folkekirken, kan der tilrettelægges en afskedshøjtidelighed i et kapel uden en præsts medvirken. Der er også mulighed for, mod betaling, at afholde en kirkelig højtidelighed med en præst. Man betaler ikke for, at præsten deltager, men der vil være udgifter til fx organist, graver og kirkesanger.

Var afdøde medlem af en anden trosretning, forholder man sig efter skik og brug i den pågældende trosretning.

ØKONOMI OG FORSIKRINGER

Den offentlige sygesikring yder begravelseshjælp til alle efter faste retningslinjer. Sygeforsikringen 'danmark' og visse begravelsesforretninger og fagforeninger kan give yderligere tilskud. Endelig er det i nogle tilfælde muligt at få økonomisk støtte fra bopælskommunens socialforvaltning.

Afdødes arbejdsgiver, fagforening, a-kasse eller socialforvaltning kan hjælpe med oplysninger om fx løntilgodehavende, efterløn, pension og feriepenge. En del mennesker har en ulykkesforsikring, en livsforsikring eller er måske medlem af en gruppelevsforikring. Er det tilfældet, skal du give forsikrings-selskabet besked om dødsfaldet.

TIDEN EFTER DØDSFALDET

Når man har mistet et menneske, opstår der helt naturligt en følelsesmæssig reaktion, som det ofte er nødvendigt at bearbejde. Sorg følger ikke et bestemt tidsskema, men det er vigtigt at vide, at sorgen normalt har flere faser, hvor man oplever mange forskellige følelser. Giv dig selv tid til at gennemleve sorgen og tabet – også selvom det kan være en lang og smertefuld proces.

Mennesker reagerer forskelligt på dødsfald, og enhver har sin egen sorgproces. Det er normalt at reagere med fx vrede, skyldfølelse, nedtrykthed, lettelse og ligegyldighed. Nogle mister appetitten, nogle trøstespiser, mens andre bliver hyperaktive eller apatiske. Man kan også opleve søvnløshed, hukommelsessvigt og pludseligt nedsat syn. Ikke alle reagerer lige stærkt, og ikke alle oplever de nævnte reaktioner, men det er vigtigt at vide, at der er tale om naturlige reaktioner.

Sorg er ikke kun en psykisk belastning, men kan også være en fysisk belastning. Din modstandskraft mod infektioner kan være nedsat, og tidligere sygdomme og gener kan blusse op igen. Uanset hvad er det vigtigt, at du tager godt vare på dig selv. Tøv derfor ikke med at kontakte nogen, du kan tale med, hvad enten det er familie, venner eller en professionel, fx en præst eller en psykolog.

Pårørende har i forlængelse af dødsfald ret til samtaler hos en psykolog med udgiften delvist betalt af sygesikringen. Det er din læge, som skal henvise dig til psykologsamtaler inden for de første 6 måneder efter dødsfaldet. Derfor er det en god idé at tale med lægen i god tid, så I sammen kan vurdere, om du kan have gavn af psykologhjælp.

Du kan læse mere om sorg på patienthaendbogen.dk. Søg på 'sorg'.

KONTAKT OG MERE VIDEN

På denne side har vi samlet en række nyttige telefonnumre.

Aalborg Universitetshospital

Kapeltjenesten

Ørstedsvvej 38

9000 Aalborg

Tlf. 97 66 83 75

Åbningstid:

Mandag – fredag 9.00 – 15.00

Uden for dette tidsrum kan vagthavende portør kontaktes via Informationen.

Informationen

Tlf. 97 66 00 00

Aalborg Universitetshospital, Thisted

Kapeltjenesten

Højtoftevej 2

7700 Thisted

Tlf. 97 65 09 38

Mandag – fredag 8.00 – 15.30

Personlig henvendelse kun efter aftale.

Informationen

Tlf. 97 65 00 00

Aalborg Universitetshospital, Hobro

Stolbjergvej 8

9500 Hobro

Informationen

Tlf. 97 65 20 00

Kontakt Informationen for at lave en aftale med vagthavende portør.

Aalborg Universitetshospital, Farsø

Højgårdsvej 11

9640 Farsø

Informationen

Tlf. 97 65 30 00

Kontakt Informationen for at lave en aftale med vagthavende portør.

Regionshospital Nordjylland, Hjørring

Kapeltjenesten

Tlf. 97 64 12 30

Mandag – fredag 8.00 – 15.00

Uden for dette tidsrum kan vagthavende portør kontaktes via Informationen.

Informationen

Tlf. 97 64 00 00

Regionshospital Nordjylland, Frederikshavn

Kapeltjenesten

Tlf. 97 64 18 14

Mandag – fredag 8.00 – 15.00

Uden for dette tidsrum kan vagthavende portør kontaktes på 99 22 56 60.

Informationen

Tlf. 97 64 00 10

Psykiatrien, Aalborg Universitetshospital

Aalborg, Mølleparkvej og Brandevej

Se kontaktoplysninger under Aalborg Universitetshospital.

Brønderslev og Frederikshavn

Se kontaktoplysninger under Regionshospital Nordjylland, Hjørring og Frederikshavn.

Thisted

Se kontaktoplysninger under Aalborg Universitetshospital, Thisted.

Informationen (Aalborg)

Tlf. 97 64 30 00

Fra dette nummer kan du blive stillet om til alle afdelinger i Psykiatrien.

Ressourcepersoner – alle hospitaler

I forbindelse med dødsfaldet kan du få brug for at tale med professionelle fagfolk. Du kan finde telefonnumre på hospitalspræster, socialrådgivere og andre relevante ressourcepersoner på:

www.aalborguh.rn.dk

www.rhnordjylland.dk

www.psykiatri.rn.dk

Søg på: 'ressourcepersoner' eller 'præst'.